

IKÄIHMISTEN AMMATILLISEN PERHE-
HOIDON SÄÄNTÖKIRJA
2022

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
1.1	Ikäihmisten ammatillista perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö	4
1.2	Keskeiset käsitteet.....	5
2	IKÄIHMISTEN AMMATILLINEN PERHEKOTI.....	6
2.1	Ammatilliselle perhekotitoiminnalle asetetut vaatimukset sekä perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	6
2.2	Luvat ja toimintasuunnitelma	9
2.3	Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys	10
2.4	Salassapito -ja vaitiolovelvollisuus.....	11
2.5	Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus	11
2.6	Yhteistyö ja verkostot.....	12
2.7	Ammatillisen perhehoidon laatu.....	12
3	AMMATILLISEN PERHEHOIDON PROSESSI	13
3.1	Ammatillisen perhehoidon järjestäminen	13
3.2	Ammatilliseen perhekotiin sijoittaminen	14
3.3	Palvelun järjestäjän ja palvelun tuottajan välinen sopimus	15
3.4	Yksityisen asiakkaan ja perhehoitajan välinen sopimus	15
3.5	Palvelun keskeytyminen tai peruuntuminen.....	16
3.6	Sopimuksen päättäminen/ päättyminen.....	16
3.7	Järjestäjän oikeudet ja velvollisuudet.....	17
3.8	Valvonta.....	17
3.9	Muut viranomaisluvut ja tarkastukset.....	19
4	ASIAKKAANA AMMATILLISESSA PERHEKODISSA	21
4.1	Ikäihmisen asema ja oikeudet.....	21
4.2	Hoito- ja palvelusuunnitelma.....	21
4.3	Ikäihmisen lääkehoito ammatillisessa perhekodissa.....	21

4.4	Ammatillisen perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat, irtainomaisuus	22
4.5	Perhehoidossa olevan asiakkaan valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	22
4.6	Ikäihmisen kuolema ammatillisessa perhekodissa	23
5	AMMATILLISEN PERHEKODIN MAKSUT	23
5.1	Hoitopäivän hinta	23
5.2	Asiakasmaksu.....	24

1 JOHDANTO

Tämä sääntökirja on tarkoitettu ikäihmisten ammatillisen perhekodin perhehoitajille, perhehoidosta vastaaville koordinaattoreille ja palveluohjaajille sekä muille ikäihmisten palvelujen parissa työskenteleville. Sääntökirjaan on koottu ikäihmisten ammatillisen perhekodin perustamiseen ja toimintaan liittyviä ohjeistuksia, jotka perustuvat perhehoitolakiin ja kansallisiin suosituksiin. Sääntökirjassa kuvataan ammatillisen perhehoidon sisältöön ja toteutukseen liittyvät keskeiset asiat sekä perhekodin perustamisen yritys näkökulma. Sääntökirjaan on koottu ammatillista perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö, perhehoidon keskeiset käsitteet, perhehoidon prosessi, valvontaan ja asumisen turvallisuuteen liittyvät keskeiset asiat.

1.1 Ikäihmisten ammatillista perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Laki perhehoitolain muuttamisesta (510/2016)
- Perhehoitolain toimeenpanon tuki. Hyvä perhehoito- työryhmä (STM 2017:25)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (1201/2022)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (980/2012)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain muuttamisesta (565/2020)
- Arkistolaki (831/1994)
- Ennakkoperintälaki (1118/1996)
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015)
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015)
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain muuttamisesta (785/2021)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)
- Sosiaali- ja terveystministeriön asetus potilasasiakirjoista (94/2022)

- Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/96)
- Ammatillisten perhekotien verotus VH/3004/00.01.00/2018
Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023: Tavoitteena ikäyställinen Suomi. STM:n julkaisuja 2020:29
- Pelastuslaki 379/2011
- Potilasvakuutuslaki (948/2019)
- Kuntien järjestämä lääkkeiden annosjakelu kotihoidossa ja palveluasumisessa. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu (Dnro 809/4/11)
- Vireyttä seniorivuosiin: ikääntyneiden ruokasuositus. THL 2020.
- Valvira: Valvontaohjelmat 2020-2023
- Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. STM:n julkaisuja 2021:6.

1.2 Keskeiset käsitteet

Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan ammatillista perhehoitoa toteuttavan palveluntuottajan yksityiskotia, missä annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7§:ssä tarkoitetun luvan mukaista perhehoitoa. Ammatillisella perhekodilla tulee olla Aluehallintoviraston myöntämä lupa perhekodin toimintaan. Perhekodissa ikäihminen elää tavallista arkea ja osallistuu arjen askareisiin omien voimavarojensa mukaisesti. Perhekodissa kunnioitetaan ikäihmisen itsemääräämisoikeutta, otetaan huomioon yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä huomioidaan turvallisuus. Perhekoti yksilöllisenä asumisenmuotona tukee ikäihmisen toimintakyvyn säilymistä ja edistymistä esim. yleistilan heikkenemisen jälkeen sekä ylläpitää hyvää elämänlaatua.

Ammatillinen perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen. Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään perhehoitolain 1 pykälässä säädetyn lisäksi olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoivaan ja huolenpitoon osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus ikäihmisten hoivasta ja huolenpidosta.

Ammatillinen perhehoito voi olla joko pitkäaikaista, lyhytaikaista tai osavuorokautista.

Pitkäaikainen perhehoito tarkoittaa sitä, että henkilölle on myönnetty perhehoito toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin asumaan. Pitkäaikainen perhehoito on

toistaiseksi voimassa olevaa kestäen yli 14 vuorokautta. Se on ensisijainen vaihtoehto ikäihmisille, jotka eivät voi enää turvallisesti asua omassa kodissaan ja tarvitsevat hoivaa ja huolenpitoa. Pitkäaikainen perhehoito käynnistyy aina tutustumisjaksolla.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännönmukaisia vuorohoitajaksoja tai yksittäistä, määräaikaista hoitajaksoa esim. toipilas- tai kuntouttava jakso sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Tällöin tavoitteena on tukea ikäihmisen kotona asumisen jatkumista. Lyhytaikainen perhehoito on kestoaltaan enintään 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää myös omais- tai perhehoitajan vapaan järjestelyissä. Jos lyhytaikainen perhehoito jatkuu yli 14 vuorokautta, se muuttuu pitkäaikaiseksi, jolloin aiemmin tehtyä ostopalvelusopimusta tarkistetaan.

Osavuorokautinen perhehoito voi olla päivä- tai yöaikaista ja se voi toimia vaihtoehtona niissä koti- tai omaishoidon tilanteissa, joissa ympärivuorokautisen perhehoidon järjestäminen ei ole tarpeellista tai tarkoituksenmukaista.

2 IKÄIHMISTEN AMMATILLINEN PERHEKOTI

Ikäihmisten ammatillinen perhekotitoiminta on luvanvaraista yritysmuotoista perhehoitoa. Ammatillista perhehoitoa annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa. Ammatilliset perhekodit toimivat lähtökohdiltaan kuten toimeksiantosuhteiset perhekodit.

2.1 Ammatilliselle perhekotitoiminnalle asetetut vaatimukset sekä perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Lait yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) määrittelevät ammatillisen perhekodin erityisyyttä perhehoitolain lisäksi. Yksityisiä sosiaalipalveluja tuottavalla toimintayksiköllä tulee olla **vastuhenkilö**, joka vastaa siitä, että palvelutoiminta täyttää sille laissa asetetut vaatimukset. Ammatillisen perhekodin vastuhenkilö nimetään lupamenettelyn yhteydessä ja hänellä tulee olla joko yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukainen **kelpoisuus** (laillistetut sosiaalihuollon ammattihenkilöt: sosiaalityöntekijä, sosionomi, geronomi), tai terveydenhuollon ammattikorkeakoulu-

tai opistotasoinen tutkinto ja riittävä työkokemus. Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajan on asuttava vakituisesti perhekodissa. Lyhytaikaisessa tai osavuorokautisessa perhehoidossa perhehoitajalla voi olla toinen kotiosoite, jossa hän asuu silloin, kun perhekodissa ei ole asukkaita. Perhekodissa voi työskennellä myös palkattuja työntekijöitä, joiden työtä säätelee työsopimuslaki ja muu työoikeudellinen lainsäädäntö.

Ammatillinen perhekoti on kunnan hyväksymä **yksityiskoti**, jossa perhehoito järjestetään. Perhekodissa eletään perheen arkea yhteisillä ehdoilla ilman rutiniinomaisia aikatauluja tai hoitotoimenpiteitä. Perheen jäsenten tulee hyväksyä ja olla yksimielisiä perhekotitoiminnasta. Sopivuutta arvioitaessa huomioidaan myös perheen ihmissuhteet ja kodin ilmapiiri. Perhekodissa tulee mahdollisimman hyvin huomioida asumisen esteettömyys ja turvallisuus. Perhehoidossa olevalle tulee pääsääntöisesti olla oma huone, tai mahdollisuus yksityisyyteen tulee turvata muulla tavoin. Kodin hyväksymisessä perhekodiksi arvioidaan seuraavia asioita:

Ammatillisen perhekodin tulee olla

- rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle perhehoidolle sopiva
- tarkoituksenmukainen ja kodikas
- ilmapiiriltään myönteinen
- sijainniltaan ikäihmisen tarvitsemien muiden palvelujen ja läheisten yhteydenpidon kannalta toimiva
- turvallinen:
 - perhekodin ympäristö on ikäihmiselle sopiva, perhekotiin on mahdollisuus tarvittaessa järjestää apuvälineitä, esteetön ympäristö tai erityisvarustus.
 - Perhekodin turvallisuutta koskevissa asioissa toimitaan paikallisen pelastusviranomaisen ohjeen mukaisesti huomioiden, että perhekoti on yksityiskoti.

Ammatilliseen perhehoitoon tulevalle ikäihmisellä tulee olla

- mahdollisuus sekä yhteisöllisyyteen että yksityisyyteen
- pitkäaikaisessa perhehoidossa halutessaan mahdollisuus osallistua oman huoneensa kalustamiseen ja sisustamiseen
- mahdollisuus käyttää kodin yhteisiä tiloja
- tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa

Ammatillisessa perhekodissa saadaan lain mukaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi perhehoidon

aikana perhekodissa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on ko. laissa säädetty kelpoisuus (PHL 8§). Samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt lasketaan mukaan enimmäismäärään (7) (PHL 8§). Em. hoidettavien määrästä voidaan erityisistä syistä poiketa. Jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille, voi ammatillisessa perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö (PHL 9§). Erityisenä syynä pidetään myös, jos perhehoidossa hoidetaan ikäihmisiä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät mahdolliseksi poikkeamisen enimmäismäärästä (esim. ikääntynyt aviopari). Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon sekä toiminnan luonteeseen. Poikkeamaa arvioitaessa tulee kodin olosuhteiden ja hoidon laadun pysyä lain määräämällä tasolla esimerkiksi perhehoitajien lukumäärää nostamalla.

Ammatilliset perhekodit kuuluvat **paloturvallisuuden osalta omavalvonnan piiriin** ja rakennuksen omistajan ja haltijan on itse huolehdittava tilojensa turvallisuudesta. Perhekodin turvallisuuden varmistamisessa tehdään yhteistyötä pelastusviranomaisten kanssa jo kotia hyväksyttäessä perhekodiksi sekä perhekotien paloturvallisuusohjeisiin liittyvissä asioissa. Pelastuslaissa (2011) ja asetuksessa palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta (2009) säädetään muun muassa palovaroittimien määrästä ja sijoittamisesta, alkusammutuskaluston sijoittamisesta ja tehosta sekä poistumisturvallisuudesta. Pelastusviranomaiset voivat asettaa perhekodille erityisiä turvallisuusvaatimuksia pelastuslain perusteella.

Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan sekä rakenteiltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan ikäihmisille sopiva. Olosuhteita ei ole laissa määriteltä tarkemmin, vaan sillä tarkoitetaan erityisesti perhekodin **henkistä ilmapii-riä**. Perhekodin sopivuutta arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin, perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeisiin hänen etunsa mukaisesti. Myös muiden perhekodin jäsenten perhehoitoon sijoitettavan hyväksyntä on selvitettävä sekä se, voiko perhehoitoon sijoitettava henkilö saada perhekodin muihin jäse-

niin nähden tasavertaisen aseman. (PHL 5§). Tämä on hyvä toteuttaa selvittämällä tasapuolisesti kaikkien osapuolten mielipide. (Toimeenpanontuki 2017, 13).

Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet perustuvat lainsäädäntöön. Perhehoitajan vastuisiin kuuluvat hyvän, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisen perhehoidon toteuttaminen, perheenjäsenenä olemisen turvaaminen ikäihmiselle, sitoutuminen toimimaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä ikäihmisten läheisten kanssa.

Perhehoitaja huolehtii omasta ja työntekijöidensä osaamisen päivittämisestä ja tarpeellisen täydennyskoulutuksen järjestämisestä sekä jaksamisen tukemisesta (ml. työnohjaus).

Perhehoitajien täydennyskoulutusta suunnataan asiakkaiden / asukkaiden tarpeista lähtöisin. Osaamista vahvistetaan mm. muistisairaiden hoidosta ja huolenpidosta, toimintakyvyn tukemisesta, lääkehoidosta sekä eri sairauksien vaikutuksesta ikäihmisten toimintakykyyn.

Vertaistuen merkitys ammatilliselle perhehoitajalle on suuri. Erilaiset verkostot auttavat sekä ammatillisen perhehoidon kehittämisessä ja toteuttamisessa että henkisessä jaksamisessa.

2.2 Luvat ja toimintasuunnitelma

Yksityisiä ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja (ml. ikäihmisten ammatillinen perhehoito) jatkuvasti tuottavan palveluntuottajan on haettava aluehallintovirastolta (AVI) lupa ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista. Lupahakemus täyttöohjeineen löytyy aluehallintoviraston (AVI) verkkosivuilta. Erityisen tärkeää lupahakemuksen yhteydessä on **toimintasuunnitelman ja lääkehoitosuunnitelman tekeminen**. Niistä tulee ilmetä, minkälaista ammatillista perhehoitoa tarjotaan, millaisia asiakkaita perhekotiin voi sijoittaa ja perhekodin toimintaideologia sekä miten lääkehoito perhekodissa toteutetaan.

Aluehallintoviranomainen arvioi yhdessä sijaintikunnan viranhaltijan kanssa perhekodin ja perhehoitajien sopivuuden, olosuhteet, resurssit ja valmiudet tehtävään. Myös toiminnan lopettamisesta on ilmoitettava lupaviranomaiselle. Lupaa haetaan siltä aluehallintovirastolta, jonka toimialueella palveluja tuotetaan. Jos palveluja tuotetaan useamman kuin yhden aluehallintoviraston toimialueella, lupaa haetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira). Perhekodissa tapahtuvista muutoksista (esim. hoidettavien lukumäärä ja kodissa asuvien perhesuhteet) on laissa velvoitettu ilmoittamaan erillisellä lomakkeella sekä hoidettavan sijoittaneeseen kuntaan, että siihen kuntaan, missä perhekoti sijaitsee (PHL 21§). AVI:lle on em. tilanteissa tehtävä uusi lupahakemus. AVI:n lupapäätös on aina maksullinen ja myönteisenä se on voimassa toistaiseksi.

2.3 Tietojensaantioikeus ja tietojen säilytys

Ammatillisella perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä hoivan ja huolenpidon toteuttamiseksi (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 17§). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä kuntaan.

Laissa sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) määritetään yksityisen sosiaalihuollon asiakasrekisteristä (asiakastiedot tallennetaan palvelutehtävinä). Sosiaalihuollon henkilörekistereitä koskevaa säännöstä sovelletaan silloin, kun organisaatio liittyy valtakunnalliseen sosiaalihuollon arkistoon. Asiakasasiakirjalain mukaan kunta on asianomainen toimielin rekisterinpitäjänä silloin, jos kunta on sosiaalihuollon palvelunjärjestäjä. Ammatillisessa perhekodissa muodostuvien asiakasrekisteritietojen omistajana on palveluntilaaja, jolle kertynyt asiakirja- ja rekisteritieto kokonaisuudessaan luovutetaan sopimuksen päätyttyä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 784/2021 velvoittaa niin julkiset kuin yksityisetkin sosiaalihuollon toimijat liittymään Kanta-palvelujen käyttäjäksi. Julkisen sosiaalihuollon palvelunantajan ja

sen lukuun toimivan yksityisen sosiaalihuollon palveluntajan on liityttävä Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston käyttäjäksi viimeistään 1.9.2024. Myös 25.5.2018 Suomessa käyttöön otettu EU:n tietosuoja-asetus (GDPR) toi uusia vaatimuksia rekisterinpitäjille. Ne liittyvät keskeisesti tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen, riskienhallintaan ja rekisteröidyn asiakkaan oikeuksiin. Lisätietoja oppaasta Miten valmistautua EU:n tietosuoja-asetukseen.

Mikäli annettava palvelu perustuu ammatillisen perhekodin ja asukkaan väliin keskinäiseen sopimukseen, on perhekoti sekä palvelunjärjestäjä että rekisterinpitäjä, ja vastaa yksin toiminnastaan ko. lakien mukaisesti. Ammatillisessa perhekodissa asiakasrekisteri tulee olla itsemaksavien asiakkaiden osalta.

2.4 Salassapito -ja vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 15§) eli perhehoitaja ei saa ilmaista ikäihmistä koskevia salassa pidettäviä tietoja sivullisille myöskään siltä osin kuin ne koskevat muita kuin häntä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi antaa sivullisille henkilön omalla ja/tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Laillisella edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja. Salassa pidettäviä tietoja ovat mm. tiedot varallisuudesta tai taloudellisesta asemasta, tiedot terveydentilasta, vammaisuudesta tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai kuntoutuksen palveluista, tiedot seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta, tiedot poliittisesta vakaumuksesta tai elintavoista, tiedot osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksiin, tiedot perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista tai muut henkilön yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset asiat. Salassapito on voimassa myös eri sosiaalipalvelujen välillä ja se jatkuu asukkaan kuoleman jälkeenkin.

2.5 Perhehoitajan ilmoittamisvelvollisuus

”Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista vastuutyöntekijälle siihen kuntaan, joka on sijoittanut hoidettavan sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee.” Perhehoitolaki 21§

Perhehoitajan vastuulla on ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille tai palveluohjaajalle:

- perhehoidossa oleviin ikäihmisiin liittyvistä perhehoitoon vaikuttavista toimintakyvyn ja/tai terveydentilan muutoksista
- suunnitelmista ottaa lisää henkilöitä perhehoitoon toiselta sijoittajalta
- elämäntilanteen muutoksista; sairastuminen, muut esteet toimia perhehoitajana
- perhesuhteiden muutoksista
- perhekodissa tapahtuvista muutoksista (esim. remontti, kotieläimet)
- ulkomaanmatkoista perhehoidossa olevan henkilön kanssa
- muista perhehoitajan toimimiseen vaikuttavista asioista
- sattuneista tapaturmista, väkivallasta ja pakkotoimenpiteistä (ilmoitettava aina myös kirjallisena)

2.6 Yhteistyö ja verkostot

Ammatillisen perhekotitoiminnan menestyksellinen toteutus vaatii hyviä verkostoja niin julkisen sektorin (esim. perhehoidon yhteyshenkilö ja koordinaattori, lähin terveyskeskus, kirjasto ja oppilaitokset), yksityisen sektorin (esim. apteekit ja muut hyvinvointipalvelutuottajat) kuin kolmannen sektorin (esim. yhdistykset ja seurat) kanssa. Ammatillisten perhekotien liiton ja Perhehoitoliiton kautta saa ajantasaista tietoa perhehoitoon liittyvistä menettelytavoista ja hyvistä käytännöistä. Perhehoitoliitto on valtakunnallinen toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntijajärjestö ja perhehoitajien alueellisten jäsenyhdistysten kattojärjestö.

Hyvä ja luottamuksellinen yhteistyö palvelun järjestäjän ja muiden palvelujen tuottajien, kuten kotihoidon, kotikuntoutuksen, kotisairaalan ja ensihoidon sekä muiden asiantuntijoiden kanssa on tärkeää.

2.7 Ammatillisen perhehoidon laatu

Perhehoidon laatu turvataan perhehoitajien ennakkovalmennuksella ja antamalla riittävästi tukea perhehoitotehtävässä. Näin varmistetaan se, että jokaisella ikäihmisellä on oikeus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen. Keskitetty koordinointi, riittävät resurssit ja yhteinen sääntökirja turvaa asiakaslähtöisen perhehoidon laadun edellytykset ja perustan sekä kaikkien osapuolien oikeudet ja velvollisuudet.

Perhehoitoliitto ry:n Kotona perheessä -hankkeessa (2020–2023) on laadittu hyvän perhehoitoarjen suositukset ikäihmisten kokemusten pohjalta. Suositukset turvaavat perhehoidon laatua ja toimivat muun muassa perhehoitajan, perhehoidon järjestämistä ja valvontaa ohjaavien tahojen sekä omaisyhteistyön käytännön työkaluina.

Hyvän perhehoitoarjen suositukset ohjaavat perhehoitajan valintoja ja toimintaa arjessa:

1. Huolehdi siitä, että arkea eletään yhdessä ikäihmisen kanssa
2. Kiinnitä huomio siihen, miten tapasi puhua ja kohdata vaikuttaa ikäihmiseen
3. Varmista, että ikäihminen saa tehdä valintoja ja päätöksiä arjessa
4. Näe ja hyödynnä ympäristön mahdollisuudet
5. Rakenna perhettä ja yhteisyyttä yhdessä ikäihmisen kanssa

3 AMMATILLISEN PERHEHOIDON PROSESSI

3.1 Ammatillisen perhehoidon järjestäminen

Kunta vastaa perhehoidon järjestämisestä. Kunnassa on nimettynä perhehoidon yhteyshenkilö, joka tekee yhteistyötä ikäihmisten palvelu-/asiakasohjaajien ja laskutuksesta sekä perhehoidon asiakasmaksuista vastaavien henkilöiden kanssa. Kunnan yhteyshenkilö tekee yhteistyötä seudullisen perhehoidon koordinaattorin kanssa, joka koordinoi perhehoitajien rekrytointia, ennakkovalmennusta, tukea sekä perhehoidon ohjausta ja valvontaa. Perhehoitoa koskevat asiakirjat arkistoidaan asianmukaisesti. Seudullinen perhehoito ylläpitää perhehoitajia ja perhekoteja koskevia tieto- ja rekisteriselosteita ja tallentaa seuraavat tiedot:

- perhekodin vastuuhenkilön/-henkilöiden nimet, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite ja koulutustausta
- tiedot ennakkovalmennuksesta ja ammatillisesta täydennyskoulutuksesta ammatilliseen perhehoitoon: missä, ajankohta, valmentajat
- perhekodissa työskentelevät henkilöt ja heidän koulutustausta
- perhekodin nimi, osoite, puhelinnumero ja mahdollinen perhekodin verkkosivujen osoite
- perhekodissa asuvat muut perheenjäsenet
- toimintasuunnitelma
- AVIn päätös luvan myöntämisestä
- omavalvontasuunnitelma
- lääkehoitosuunnitelma
- yleistä tietoa perheestä/perhekodista, sovittu hoidettavien enimmäismäärä, eläimiä, esteetön jne.
- palvelujen saatavuus

3.2 Ammatilliseen perhekotiin sijoittaminen

Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista avohoitoa ja sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Palveluohjauksessa huomioidaan ikäihmisen toiveet, hänen läheistensä mielipide sekä perhekodin sopivuus ja perhehoitajien valmiudet suhteessa ikäihmisten tarpeisiin. Erityisesti ikäihmisen perhehoidon alkuvaiheen tuen järjestäminen ennaltaehkäisee perhehoitosijoitusten enakoimattomia katkeamisia.

Perhehoidon lähtökohtina ovat ikäihmisen elämäntilanne sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Erityisesti sote-alan ammatillista osaamista vaativat erilaiset hoidollista seuranta tai valvontaa vaativat tilanteet tai sairaudet voivat olla perusteita ammatillisen perhekodin valintaan. Muistisairaudet, aivoverenkiertohäiriöt ja masennusoireet ovat yleisimpiä syitä hoivan tarpeen lisääntymiseen, mutta myös yksin asuminen, asuin- ja elinympäristön sekä sosiaalisten verkostojen toimimattomuus (erityisesti läheisten antaman avun määrän vähäisyys) voivat olla perusteita ammatilliseen perhehoitoon sijoittumiseen joko

1) lyhytaikaisesti tai osavuorokautisesti:

- omaishoitajan vapaapäivien tai muusta syystä johtuvien poissaolojen ajan, mikäli tarvitaan ammatillista seuranta ja hoito
- toipilasajan sairaalasta pääsyn jälkeen (ennen omaan kotiin paluusta)
- uuden lääkityksen seurantaan ja itsehoidon opetteluun tarve
- runsaan sote-palvelujen käytön katkaisemiseksi ja elämänhallinnan rakentamiseen tarvittavan ajan
- säännölliset intervallijaksot kotona asumista tukemaan
- toimintakykyä palauttavat tai ylläpitävät jaksot
 - o vuorokausirytmien oikaisu
 - o ruokahalun ja ravitsemuksen tukeminen
 - o virkistys
- ikäihminen haluaa päivätoimintaa pienessä ryhmässä
- oma koti on väliaikaisesti poissa käytöstä

2) pitkäaikaisesti:

- perussairaudesta johtuvan tarkkailua vaativan seurannan ja hoivan ajan
- runsaan tai monenlaisen avun tarpeen ajan

3.3 Palvelun järjestäjän ja palvelun tuottajan välinen sopimus

Palvelun järjestäjän (=sijoittava kunta) ostaessa perhehoidon palvelua yksityiseltä palveluntuottajalta, on siitä tehtävä sopimus. Laissa määritellään sopimuksen minimisisältö, mutta sen laajuudesta päättävät osapuolet yhdessä. Sopimukseen kirjataan kaikki ammatillisen perhehoitajan ja ikäihmisen perhehoidon kannalta oleelliset seikat ja sen toteutumista tulisi seurata säännöllisesti. Kaikki ammatilliseen perhehoitoon liittyvät sopimukset muotoillaan niin, ettei ehtoihin jää tulkinnan varaa.

Palvelunjärjestäjä vastaa lähtökohtaisesti omien asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Ammatillisessa perhekodissa asuvat ikäihmiset saavat lakisääteiseen oikeuteensa perustuvat tarvitsemansa terveyspalvelut perhekodin sijaintikunnasta. Näiden palvelujen järjestämisestä ja toteuttamisesta on erittäin tärkeää sopia etukäteen ja huomioida asiakassopimuksessa ilmenneet erityistarpeet.

Yksityinen palveluntuottaja voi tehdä kunnan kanssa sopimuksen perhehoidon järjestämisestä ja tehdä edelleen sopimuksen kolmannen tahon kanssa perhehoidon varsinaisesta toteuttamisesta, mutta on huomioitava, että myös sitä koskee perhehoidon toteuttamiseen liittyvät tietyt perhehoitolain säännökset (mm. perhekodin olosuhteista, perhehoitajan kelpoisuudesta sekä hoidettavien määrästä). Ammatillisen perhehoidon yrittäjä vastaa itse omista ja työntekijöidensä poissaolojen sijaistamisista ja myös heidän osaltaan on noudatettava kelpoisuusehtoja (PHL 6§) ja riittävää ammattitaitoa.

3.4 Yksityisen asiakkaan ja perhehoitajan välinen sopimus

Perhekodin ja asukkaan välinen kirjallinen sopimus liittyy lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (6§). Sopimuksessa määritellään palvelun tuottamisen ja järjestämisen ehdot sekä ne velvollisuudet ja oikeudet, joita palveluntuottajalla ja asukkaalla kulloinkin on. Myös laissa yksityisistä sosiaalipalveluista halutaan varmistaa, että asiakkaan oikeus laadultaan hyviin sosiaalipalveluihin toteutuu (1§). Palvelujen on perustuttava sopimukseen tai kunnan tekemään hallintopäätökseen (5§) sekä asiakassuunnitelmaan taikka muuhun

vastaavaan suunnitelmaan (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 7§).

Sopimuksessa on tarpeen ilmoittaa myös, mistä kustannuksista asukas itse vastaa, kuten esimerkiksi lääkekuluista. Mikäli asukas haluaa erityisiä palveluita, maksaa hän ne itse. Siksi on tärkeää, että sopimuksen sisällöstä keskustellaan ja se määritellään niin, että asukas (ja hänen lähiomaisensa) tietää, minkälaisesta palvelusta perhehoidossa on kyse.

Palveluntuottajan tulee sopia asiakkaan tai hänen omaisensa kanssa, milloin irtisanominen on viimeistään tehtävä, jotta siitä ei tule asiakkaalle lisäkustannuksia. Palvelun irtisanomisen vähimmäisajaksi suositellaan yhtä kuukautta. Tätä ajankohtaa myöhemmille irtisanomisille tulee olla hyväksyttävä syy.

3.5 Palvelun keskeytyminen tai peruuntuminen

Palvelun järjestäjä suorittaa palveluista korvauksen käytettyjen hoitopäivien mukaan. Asiakkaan poissaolopäivistä hinta määräytyy seuraavasti:

- asiakkaan omaehtoinen poissaolo, esim. matka tai kuntoutusjakso: palvelusta laskutetaan poissaolon ajalta enintään viideltä vuorokaudelta
- asiakkaan suunnittelematon poissaolo, esim. sairaalahoitoon joutuminen: palvelusta laskutetaan poissaolon ajalta enintään viideltä vuorokaudelta
- kuolemantapauksessa laskutus keskeytetään tapahtumaa seuraavana päivänä.
- saapumispäivä ja lähtöpäivä ovat palveluntuottajalle laskutettavia päiviä.

Palvelun keskeytyessä asiakkaan tai hänen omaisensa toivomuksesta palveluntuottajan tulee ilmoittaa siitä perhehoidon vastaavalle työntekijälle.

Palvelun järjestäjällä ei ole korvausvelvollisuutta asiakkaan palvelun peruuntumisesta ennen sovitun hoitjakson alkamista. Näissä tilanteissa palveluntuottajan tulee ottaa yhteys perhehoidosta vastaavaan työntekijään.

3.6 Sopimuksen päättäminen/ päättyminen

Jos pitkäaikainen perhehoito syystä tai toisesta päättyy, noudatetaan yhden kuukauden irtisanomisaikaa. Lyhytaikaisen perhehoidon sopimukset ovat

määräaikaisia eivätkä velvoita kumpaakaan osapuolta palvelun toteuttamiseen määräajan jälkeen.

3.7 Järjestäjän oikeudet ja velvollisuudet

Kunnan oikeudet

- tehdä yhteiseen neuvotteluun perustuva päätös ikäihmisen perhehoitopaikasta
- saada tieto perhehoidosta ja perhekodissa suunnitelluista/tapahtuneista muutoksista

Kunnan velvollisuudet

- antaa perhehoitajalle ikäihmisen hoivan ja huolenpidon toteuttamisen kannalta välttämättömät ikäihmistä koskevat tiedot
- nimetä vastuutyöntekijä perhehoitajalle
- järjestää perhehoitoon sijoitetun ikäihmisen tarvitsemat palvelut
- arvioida perhehoitoa yhdessä perhehoitajan kanssa
- valvoa perhehoitoa

3.8 Valvonta

Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, valvonnasta vastaavan tahon on pyrittävä ohjauksen avulla samaan aikaan korjausasiassa. Jos korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, valvonnasta vastaavan tahon on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan.

Palvelujen valvontaan ja toimenpiteisiin valvonnan yhteydessä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sovelletaan ammatillisten perhekotien ja muiden yksityisten perhehoidon palveluntuottajien osalta sitä, mitä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa säädetään. (Perhehoitolaki 22§)

Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla. Perhehoidon valvonnan painopisteenä on perhehoidon riittävän tuen järjestäminen, jotta puutteiden tai epäkohtien ilmaantuminen pystytään ehkäisemään ennalta tai niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa. (STM 2017:25 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.) Valvonnan apuna ja tukena voi käyttää Perhehoitoliiton v. 2021 kehittämiä Hyvän perhehoitoarjen suosituksia ikäihmisten perhehoitoon.

Ammatillisen perhekotitoiminnan ennakoivaa valvontaa ovat perhehoitajalle annettu ohjaus ja tuki sekä perhehoidon seuraaminen ja perhehoidolle asetettujen tavoitteiden arviointi yhteistyössä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalle annetaan valvontakäyntiin liittyvät asiakirjat etukäteen täytettäväksi, jotka käydään valvontakäynnillä yhdessä keskustellen läpi. Perhehoitajat arvioivat omaa toimintaansa itsearviointilomakkeella, jonka pohjalta perhehoitaja ja perhehoidon koordinaattori käyvät ohjaavan keskustelun vuosittain.

Ikäihmisen oikeuden toteutumista hyvään, asiakassuunnitelman mukaiseen perhehoitoon ja kohteluun seurataan säännöllisesti. Perhehoidossa olevilta ikäihmisiltä sekä heidän läheisiltään kerätään kirjallisesti palautetta vuosittain. (Vanhuspalvelulaki 2020).

Omavalvontasuunnitelman tekeminen on palveluntuottajan lakisääteinen velvollisuus sekä julkisesti tuotetuissa että yksityisissä sosiaalipalveluissa (YSPL 6§). Valmis viranomaisen lomakepohja on verkossa ja sen täyttämiseen kannattaa varata runsaasti aikaa sen laaja-alaisen sisältönsä takia. Siinä selvitetään, miten yksikössä varmistetaan, että palvelu toteutetaan laadukkaasti ja asukasturvallisesti sekä myös, miten yksikössä toimitaan, kun todetaan, että palvelu ei syystä tai toisesta toteudu tavoitteiden mukaisesti tai asukasturvalli-

suus uhkaa vaarantua. Siihen lisätään tarvittavia liitteitä esim. riskienhallinta-suunnitelma, turvallisuussuunnitelma; hoito-, palvelu- tai kuntoutussuunnitelma; toimintaohje asukkaiden terveyden- ja sairaanhoidon (ml. hammashoito) toteuttamisesta (asukkaat saavat sijaintikunnan palvelut kuten muutkin kotona asuvat), lääkehoitosuunnitelma, EA- koulutus ja tietosuojaohjeistus. Palveluntuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista. Omavalvonnan tavoitteena on, että perhehoitajat arvioivat koko ajan omaa toimintaansa, kuuluvat asukkaita ja omaisia laatuun ja asiakasturvallisuuteen liittyvissä asioissa sekä ottaa asukaspalautteen huomioon toiminnan kehittämisessä.

Perhekodin sijaintikunta sekä sijoituksen tehnyt kunta ovat vastuussa perhehoidon toteutumisen valvonnasta (PHL 23§). Lisäksi voi tulla kyseeseen laissa yksityisistä sosiaalipalveluista säädetty valvontaviranomaisen suorittama valvonta. Laissa säädettyjen toimintaedellytysten varmistamiseksi on aluehallintoviraston tarkastettava ammatillisen perhekoti mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toiminnan aloittamista tai muuttamista koskeva lupahakemus on tullut viireille aluehallintovirastossa.

Perhehoitajilla ja perhekodin työntekijöillä on lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan epäkohdista tai niiden uhista asukkaan sosiaalihuollon toteutumisessa (SHL §48, 49). Palvelun järjestäjillä on tästä kirjalliset toimintaohjeet ja niiden mukainen ohje tulee tehdä myös perhekotiin.

3.9 Muut viranomaisluvut ja tarkastukset

Luvanhakijan on hankittava toimintayksikön sijaintikunnan pelastusviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen tarkastuspöytäkirjat ja lausunnot sekä sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tai sen määräämän viranhaltijan lausunto. Ammatillista perhekotia suunnitellessa tulee huomioida myös seuraavat mahdolliset tarvittavat toimenpideluvat:

1) kiinteistön tai huoneiston käyttötarkoituksen muutokseen liittyvät luvat ja toimenpiteet:

Yksityiskotia muutettaessa (vaikkakin kodinomaiseen) yrityskäyttöön, on varmistettava suunniteltavien muutosten vaatimat luvat. Tällaisia muutoksia voivat

olla esimerkiksi rakennuksen kantavan rakenteen, paloteknisen osaston, poistumistien muutokset tai märkätilamuutokset. Luvanvaraisia toimenpiteisiä ovat rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen olennainen muuttaminen sekä sellaisen korjaus- ja muutostyö, jolla ilmeisesti voi olla vaikutusta käyttäjien turvallisuuteen tai terveydellisiin oloihin. (MRL 125, 126§)

2) palo- ja pelastusturvallisuuteen liittyvät vaatimukset:

Ammatilliseen perhekotitoimintaan tarkoitettun kiinteistön tarkastaa alueen pelastuslaitoksen nimetty pelastusviranomainen. Kiinteistön tarkastuksessa ja turvallisuusvaatimuksissa käytetään hoitolaitosta vähäisempiä, mutta toimeksiantoperusteista perhehoitoa tiukempia kriteerejä. Perhekodin vastuuhenkilön on laadittava poistumisturvallisuusselvitys, joka tulee laatia hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Jos esimerkiksi asukkaiden toimintakyvyssä on tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka vaarantavat poistumisturvallisuutta, on selvitys päivitettävä (muutoin kerran vuodessa). Perhehoitajan on huolehdittava, että asukkaat pystyvät pelastautumaan asunnosta joko omatoimisesti tai autettuna. Asukkaille on järjestettävä vähintään kerran vuodessa perehdytystä perhekodin turvallisuusjärjestelyistä sisältäen mm. tulipalon ennaltaehkäisyn ja toiminnan palotilanteessa. Perhekotiin tulee laatia myös turvallisuusohjeet tulipalojen ennalta ehkäisemiseksi sekä toimintaohjeet tulipalon varalle.

3) terveydensuojelulain mukaisen valvonnan piiriin kuuluvat seikat eli mm.

- talousvesi- ja jätevesihuolto
- jätehuolto
- rakenteellinen kunto, rakennuksen terveellisyys (suosituksena pitkän tähtäimen remonttisuunnitelma ja huollon omavalvonta)
- ilmanvaihto, lämpötila, kosteus
- pesu- ja wc-tilojen mitoitus
- pyykki- ja ruokahuolto tilojen riittävyys
- esteettömyys

Edellä mainitut asiat kuuluvat kunnan terveystarkastajan valvontatehtäviin. Mikäli ammatillista perhekotitoimintaa varten tehdään erillisiä tiloja, tulee siitä tehdä ilmoitus kuukautta ennen toiminnan aloittamista terveystarkastajalle. Maksullisia tarkastuksia tehdään noin 3-5 vuoden välein.

4 ASIAKKAANA AMMATILISESSA PERHEKODISSA

4.1 Ikäihmisen asema ja oikeudet

”Ikäihmisellä on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen, hoito- ja palvelusuunnitelman mukaiseen hoivaan ja huolenpitoon ja hyvään kohteluun.” Vanhuspalvelulaki ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

4.2 Hoito- ja palvelusuunnitelma

Perhekotisijoituksen tulee perustua yhdessä tehtyyn hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Jokaiselle perhehoidon asiakkaalle tehdään tai päivitetään hoito- ja palvelusuunnitelma yhteistyössä kunnan työntekijän, perhehoidossa olevan ikäihmisen ja hänen lähiomaistensa, perhehoitajan sekä tarvittavien muiden ikäihmisen hyvinvointiin osallistuvien työntekijöiden kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perhehoidon tavoitteet ja toteuttaminen. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään terveydentilan ja/tai toimintakyvyn muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Suunnitelmaan liitetään erillinen kirjallinen suostumus tietojen luovuttamisesta eri hoitotahojen välillä sekä mahdollinen hoitotahto.

Perhehoitajalle toimitetaan turvallisen perhehoidon toteuttamiseksi ja hoidettavan toimintakyvyn seurannan turvaamiseksi ikäihmistä koskevat tiedot, kuten henkilötiedot, sairauksia koskevat tiedot, toimintakyvyn kuvaus, tieto ajantasaisesta lääkehoidosta, allergiat, ruokavalio, tarvittava seuranta (paino, laboratoriotulokset), tiedot lääketieteellisistä hoidon linjauksista (mm. elvytyskielto) sekä omaisten yhteystiedot.

4.3 Ikäihmisen lääkehoito ammatillisessa perhekodissa

Ikäihmisten ammatillisessa perhekodissa lääkehoito toteutetaan perhekodin hyväksytyyn lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Pitkäaikaisessa perhehoidossa ikäihmisen lääkehoito toteutetaan yhteistyössä kotihoidon kanssa. Ensisijaisesti perhehoidossa olevan ikäihmisen lääkkeitä jaotetaan annosjakeluna apteekissa (Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu, dnro 809/4/11, lääkkeitä annosjakelusta avohoidossa). Lyhytaikaisessa perhehoi-

dossa ikäihmisellä tulee olla mukana perhekotiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuina dosetteihin tai apteekin annosjakelupusseissa perhehoitojakson ajaksi. Kotihoidon kanssa sovittu pistoshoidon vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan tai kotihoidon toimesta. Tiedot pistoshoidot vaativat kotihoidon kirjauksen asiakkaan potilastietoihin. Perhehoitajaa tuetaan riittävän osaamisen saavuttamiseen lääkehoidon käytäntöjen, vaikutusten ja seurannan osalta.

4.4 Ammatillisen perhehoidossa olevan ikäihmisen yksityis- ja käyttövarat, irtainomaisuus

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen edunvalvojalleen tai omaiselleen. Perhehoitajan tulee neuvotella ikäihmisen varojen käyttöä koskevista periaatteista ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa kanssa. Perhehoitaja ei voi toimia perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana. Perhehoitoon tulevalle henkilölle voidaan tarvittaessa hakea edunvalvoja.

Asukkaan henkilökohtaisia menoja ovat esimerkiksi parturi tai kampaaja, jalkahoito, tapahtumiin osallistuminen (liput ja pääsymaksut), matkojen omavastuut ja pienet hankinnat. Henkilökohtaisten menojen maksamisen käytännöistä (käteinen ja kuitit tai laskutus) sovitaan ikäihmisen, hänen läheisensä tai edunvalvojansa ja perhehoitajan kesken. Perhehoidettavan käteisvaroista ja niiden käytöstä sovitaan aina erikseen kirjallisesti.

Pitkäaikaisessa ammatillisessa perhehoidossa olevan ikäihmisen perhekotiin mukanaan tuomasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Luettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää sitä yhdessä ikäihmisen, hänen edunvalvojansa tai omaisensa sekä perhehoidosta vastaavan työntekijän kanssa.

4.5 Perhehoidossa olevan asiakkaan valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan hoivasta- ja huolenpidosta sekä kohtelusta

valitus sosiaaliamiehelle. Jos ikäihminen on tyytymätön saamaansa hoivaan ja huolenpitoon tai kohteluun, hän voi pyytää oman kotikuntansa sosiaaliamiestä toimimaan sovittelijana, joka seuraa ikäihmisen oikeuksia ja asemaa. Ikäihmistä on neuvottava valituksen tekemisessä. Valitukseen tulee vastata 1-4 viikon aikana. Asiakkaalla on oikeus hakea muutosta päätöksiin sekä kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille. Perhehoitajalla on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan perhehoidossa olevan ikäihmisen sosiaalihuollon toteutumiseen liittyvistä epäkohdista (sosiaalihuoltolaki 48§).

4.6 Ikäihmisen kuolema ammatillisessa perhekodissa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan ikäihmisen mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Jos ikäihminen kuolee perhekodissa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja ilmoittaa kuolemantapauksesta poliisille, joka toteaa kuoleman paikan päällä. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveydenhuollon yksikköön, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman. Perhehoitajan tulee ilmoittaa ikäihmisen kuolemasta ilman viivettä omaisille ja perhehoidon yhdyshenkilölle sekä hoitavalle lääkärille. Perhehoidon yhdyshenkilö ottaa tämän jälkeen yhteyttä ikäihmisen omaisiin ja keskustelee heidän kanssaan esimerkiksi käytännön asioiden järjestämisestä. Perhehoidon yhdyshenkilö järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhekodissa voidaan järjestää hartaus- tai muisteluhetki mahdollisesti yhteistyössä seurakunnan tai muun toimijan kanssa.

5 AMMATILLISEN PERHEKODIN MAKSUT

5.1 Hoitopäivän hinta

Ammatillinen perhekoti on yritystoimintaa ja siinä noudatetaan mm. annettua lakia yksityisistä sosiaalipalveluista (22.7.2011/922). Hoitopäivän hinta muodostuu yritystoimintaan liittyvistä kuluista kuten muussakin sosiaalialan yritystoiminnassa. Lautakunta määrittelee ammatillisen perhehoidon vuorokausihinnan maksimiarvon (pitkä- ja lyhytaikaiseen) ja käsittelee mahdolliset hinnankorotusesitykset vuosittain. Vuorokausihinnat määritellään ostopalvelusopimuk-

nessa, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat. Kuntouttavasta päivätoiminnasta (osavuorokautinen perhehoito) hinta on 50% (alle 6 h) tai 75% (6-10-h) lyhytaikaisen perhehoidon hinnasta.

5.2 Asiaksmaksu

Perhehoidon asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 19§:ssä. Perhehoitolaissa tarkoitettua perhehoidosta lukuun ottamatta lastensuojelulain perusteella järjestettyä perhehoitoa, voidaan periä asiakasmaksulain 7c §:ssä säädetty maksu. Kehitysvammaisten erityishuollossa perittävät perhehoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 4§:n 2 momentin mukaan.

Asiaksmaksun määräytyminen

Maksut koskevat perhehoitolain 263/2015 3§:ssä tarkoitettua perhehoitoa ja 4§:ssä tarkoitettua ammatillista perhehoitoa.

Pitkäaikainen perhehoito on kyseessä silloin, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta. (Asiaksmaksulaki 7b §)

Pitkäaikaisen perhehoidon maksu määräytyy maksukyvyn mukaan siten, että se on korkeintaan 85 % asiakkaan nettotuloista. Tuloista vähennetään lääkärin määräämät lääkekulut (enintään vuosiomavastuun suuruisena), mahdollinen edunvalvojan palkkio sekä aiemman oman asunnon välttämättömät ja kohtuulliset kulut enintään 6 kuukauden ajalta. Ikäihmisen henkilökohtaisiin menoihin tulee jäädä vähintään 167 € kuukaudessa.

Asiaksmaksu sisältää asumisen, ateriat, hoidon ja huolenpidon, välttämättömät terveydenhuollon palvelut (kotisairaanhoidon käynnit, perusterveydenhuollon lääkärikäynnit, akuutin hammashoidon) sekä mahdolliset lääkkeiden annosjakelupalkkiot. Lääkkeet, erikoislääkärikäynnit, silmälasit, hammasproteesit ja muut henkilökohtaiset kulut sekä kela- ja ambulanssikuljetuksien omavastuut asiakas kustantaa itse käyttövarastaan. Mikäli yksittäinen, tärkeäksi katsottu

kustannus ylittää asiakkaan varallisuuden, on asiakkaan mahdollista hakea asiakasmaksun alennusta ko. kuukaudelle.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin muita avohoidon palvelumaksuja, kuten kotihoidon maksut ja mahdollisen sairaalahoidon ajalta perhehoidon maksu keskeytetään ja sairaala laskuttaa kyseisen hoitojakson.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään 32,60 €/vrk. Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan vapaan ajaksi, peritään hoidosta asiakkaalta 11,60 €/vrk (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 6 b §). Asiakas maksaa omat terveydenhuoltomenonsa, kuten sairaalahoidon, reseptilääkkeet, ambulanssikyydit jne.

Kuljetukset perhehoitoon ja perhehoidosta pois ovat asiakkaalle omakustanteisia. Tarvittaessa ne voidaan järjestää vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain mukaisina kuljetuksina.

Asiakasmaksun keskeyttäminen

Tilapäisissä poissaoloissa asiakasmaksua ei peritä yli viiden päivän yhtenäisen poissaolon ajalta. Tätä lyhyempi tilapäinen poissaolo tai keskeytys ei muuta asiakasmaksua. Sairaala-, lyhytaikais- tai laitospäätyjaksot keskeyttävät asiakasmaksun heti.